

॥ १ ॥ बुद्धिकृत्वाऽत्मानं द्रक्ष्यामीति स्वाभिप्रायं द्रढयितुं पृच्छति यदिदमिति कुरु कर्मस्य जेति वाक्यद्वयमपि प्रमाणं चेद्विरुद्धयोर्वाक्ययोरेषा तत्त्वं अप्रमाणं चेत्पुनराशङ्क्योऽनयोऽशाङ्क्योऽप्रमाण्यसिद्ध्यर्थं व्यवस्थावक्तव्येत्याशयः ॥ १० ॥ ११ ॥ तत्वाक्यं कृत्वा बुद्धिर्विमुक्ता लाद्रक्ष्याम्यात्मानमात्मनोति कर्मणा चित्तसंस्कारार्थत्वं च न पूजयन् सिद्धांतत्वेन मानयन् चातुराश्रम्य धर्मानि वगंधवत्याः योजनगंधायाः सु

निस्तुतिर्निर्नमस्कारः परित्यज्य शुभाशुभे ॥ अरण्ये विचरैकाकीयेनेकेन चिदाशितः ॥ ९ ॥ शुक उवाच यदिदं वेदवचनं लोकवादे विरुध्यते ॥ प्रमाणे वा प्रमाणे च विरुद्धे शास्त्राकृतः ॥ १० ॥ इत्येतच्छ्रोतुमिच्छामि प्रमाणं तु भयं कथं ॥ कर्मणामविरोधेन कथं मोक्षः प्रवर्तते ॥ ११ ॥ भीष्म उवाच इत्युक्तः प्रत्युवाचेदं गंधवत्याः सुतः सुतं ॥ ऋषिस्तत्पूजयन् वाक्यं पुत्रस्यामिते जसः ॥ १२ ॥ व्यास उवाच ब्रह्मचारी गृहस्थश्च वानप्रस्थोऽथ भिक्षुकः ॥ यथोक्तचारिणः सर्वे गच्छन्ति परमां गतिं ॥ १३ ॥ एको वाप्यश्रमानेता न्योन्येतिष्ठेद्यथाविधि ॥ अकामद्वेषसंयुक्तः स परत्र विधीयते ॥ १४ ॥ चतुष्पदी हि निःश्रेणी ब्रह्मण्येषा प्रतिष्ठिता ॥ एतामारुह्य निःश्रेणी ब्रह्मलोकं महीयते ॥ १५ ॥ आयुषस्तु चतुर्भागं ब्रह्मचार्यं न सूयकः ॥ गुरौ वा गुरुपुत्रे वा वसेद्भर्माथको विदः ॥ १६ ॥ जघन्यशायी पूर्वस्यादुत्थाय गुरुवे श्रमनि ॥ यच्च शिष्येण कर्तव्यं कार्यं दासेन वा पुनः ॥ १७ ॥ कृतमित्येव तत्सर्वं कृत्वा तिष्ठेत्तपार्थतः ॥ किंकरः सर्वकारी स्यात्सर्वकर्मसु को विदः ॥ १८ ॥ कर्मातिशेषेण गुरोरावध्येत व्यं बहुभूषता ॥ दक्षिणो न पवादी स्यादाहूतो गुरुमाश्रयेत् ॥ १९ ॥ शुचिर्दक्षो गुणोपेतो ब्रूयादिष्टमिवांतरा ॥ चक्षुषा गुरुमव्यग्रो निरीक्षेत जितेन्द्रियः ॥ २० ॥ नाभुक्तवति चाश्रीयादपीतवति नोपि वेत् ॥ नातिष्ठति तथा सीतनासुते प्रस्वपेत् च ॥ २१ ॥ उत्तानाभ्यां च पाणिभ्यां पादावस्य मृदु स्पृशेत् ॥ दक्षिणं दक्षिणे नैव सव्यं सव्येन पीडयेत् ॥ २२ ॥ अभिवाद्य गुरुं ब्रूयादधीष्णु भगवन्निति ॥ इदं करिष्ये भगवन्निदं चापि कृतं मया ॥ २३ ॥ ब्रह्मं सत्पिकर्ता स्मि यद्भवान्बुध्यते पुनः ॥ इति सर्वं मनुज्ञाप्य निवेद्य च यथाविधि ॥ २४ ॥ कुर्यात्कृत्वा च तत्सर्वमाख्येयं गुरवे पुनः ॥ यांस्तु गंधानरसान्वापि ब्रह्मचारी न सेवते ॥ २५ ॥ सेवेतान्समावृत्त इति धर्मेषु निश्चयः ॥ ये केचिद्विस्तरेणोक्तानि यमा ब्रह्मचारिणः ॥ २६ ॥ तान्सर्वानाचरेन्नित्यं भवेच्चानपगो गुरोः ॥ स एवं गुरवे प्रीतिमुपहृत्य यथावलं ॥ २७ ॥

तो व्यास उवाच ॥ १२ ॥ ब्रह्मचारीति परमां गतिं मोक्षं

तेन समुच्चितानामसमुच्चितानां वा आश्रमधर्माणां तत्त्वजिज्ञासाहेतुत्वमुक्तं ॥ १३ ॥ परब्रह्मणि विषये विधीयते ज्ञानुयोग्यः क्रियते ॥ १४ ॥ चतुष्पदी चातुराश्रम्यरूपा ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ कर्मातिशेषेण निःश्रेणी ब्रह्मलोकं महीयते ॥ १९ ॥ २० ॥ अभुक्तवति गुरोरावध्येत विशेषः ॥ २१ ॥ २२ ॥ अघीष्णव्याप्य ॥ २३ ॥ २४ ॥ अनपगः समीपस्थः ॥ २५ ॥